

A Nyugat-Csehországban élő magyar etnikum számát a Klimeš professzor által szerkesztett – 500 példányban kiadott – kötet mintegy ötezerre (!) teszi, azonban azok „honismereti” státuszát a már említett 1. kötet sem tárgyalta érdemben. A cseh-magyar nyelvi kontaktusok érvényesülését, mibenlétét a 2. kötet is „elkerüli”, s ez – információink szerint – azzal magyarázható elsősorban, hogy az említett területen nincs olyan szakember, aki az e területre 1947-ben deportált, „elfeledett magyarok” (Dobossy László) dolgaival érdemben foglalkozna, azokat kutatási objektumnak tekintené.

A Magyarországra vonatkozó utalások egy része a kötetben pontatlan, mert pl. Komló (Baranya m.) sosem volt Magyarországon „szlovák nyelvi sziget” (243. lap), legfeljebb Tótkomlós.

(Západočeská vlastivěda. Jazyk, Lumír Klimeš a kolektiv, Západočeské nakladatelství, Plzeň, 1992. 269 p.)

DR. OLÁH JÁNOS

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola
Szeged

Az orosházi József Attila Általános Iskola múltja és jelene

Meghitt hangulatban tartották meg a szervezők (1994. október 10–14.) az orosházi József Attila Általános Iskolában a centenáriumi hét rendezvényeit. Tartottak hangversenyt, megszervezték a nyugdíjas pedagógusok találkozóját, a diákok számos területen vetélkedhettek, érdekes volt az iskolatörténeti kiállítás, az iskola tanulóinak nagyon tetszett az ünnepi gálaműsor, az ünnepi hetet végezetül jótékonyági bál koronázta meg a felnőttek számára. Az estély ráirányította a város figyelmét az intézményben folyó nevelő-oktató munkára. A befolyt bevételek a számítástechnika-oktatás fejlesztését, az idegen nyelvek tanítását, az iskolai könyvtár fejlesztését segítik.

A centenáriumi hét előtt jelent meg 800 példányban az iskola történetét bemutató értékes könyv *Káldy Antalné és Puzstainé Szabó Margit* szerkesztésében. Ez a munka is azt bizonyítja, hogy minden iskola, akárhol van is, a múltból indul, de a jövőbe tart. Tanúskodik arról is, hogy aki tanulni kezd, annak akár évtizedek múlva is normális észjárású embernek, felnőttnek kell (illik) lennie, bármekkorát lép is előre addig a tudomány, bármekkorát változik is a társadalom. Csakhogy minden iskola, akárhol van is, bélyegként viszi a hátán a legszigorúbb jelent. Az orosházi centenáriumi évforduló két évvel előzi meg a magyar iskola születésének jelképes ezredik évfordulóját. Ezek a jeles események készítették az iskola vezetését, hogy az intézmény történetéről összegzést készítsenek, s bemutatassák a tantestület jelenlegi törekvéseit. Mint az igazgató, Puzstainé Szabó Margit írja a könyv előszavában, az iskola történetének feldolgozására eddig még nem került sor, tehát a szerkesztők úttörő munkát vállaltak.

A feldolgozás menetében az időrendi szempontot igyekeztek előtérbe helyezni, de helyesen egy-egy téma végigvezetésével alkalmanként megtörték ezt a rendet. Forrásanyagként felhasználták az iskolai évkönyveket (az 1950-es évekig készítettek évkönyvet az iskoláról), az iskola levéltári anyagát és egyéb fellelhető dokumentumokat, valamint pedagógusok és tanítványok visszaemlékezéseit. Megállapítható tehát, hogy az iskolatörténeti munka jól dokumentált, állításait a szerzők, szerkesztők kellően bizonyítják.

Mint Puzstainé Szabó Margit leszögezi a kötet előszavában, nem törekedtek teljességre, az iskola történetét vázlatosan, tényekre építve, személyes állásfoglalásoktól mentesen kívánták

bemutatni. Amit letettek az asztalra, az komoly tudományos értékkel bír. A szerzők mégsem estek abba a hibába, hogy egy unalmas könyvet adjanak az olvasó kezébe. A kötetet jól egészítik ki a gondosan megválasztott mellékletek, fényképek, névsorok, visszaemlékezések (melyekből épp annyi van, amennyi szükséges, se több, se kevesebb) stb. A könyv annak az olvasónak is felkelti a figyelmét, akinek semmi köze sincs az iskolához, sőt Orosháza városához sem. A kötetből megismerhetjük az ünnepnapokat és hétköznapokat, a hagyományok születését, melyek egyaránt formáltak diákokat és pedagógusokat. A ma olvasójának felemelő érzés látni Orosháza előljáróinak és a város lakosságának összefogását, mely az iskola megteremtését eredményezte. Az épület ünnepélyes felavatása 1894. október 13-án volt, ekkor ünnepelte a község és az evangélikus egyház 150 éves fennállását. Az intézményben neves pedagógusok tanítottak. Nagy Lajos (1859–1930) 1908-ban az Országos Polgári Iskolai Egylet alelnöke lett. Pál Ernő (1864–1939) jeles tankönyvíró volt. Juhász Balázs (1874–1930) az Orosházi Múzeum alapítója lett. Zarykó Sándor faiskolájából oltványok ezrei kerültek az orosházi és környékbeli kertekbe. A könyv emléket állít azoknak a pedagógusoknak is, akik „csak” neveltek és oktattak. Megtudhatjuk, hogy az iskolában mindig fontosnak tartották az osztályfőnöki órákat, az alma mater falai között különböző ifjúsági és diákszervezetek, sportkörök működtek.

A könyv szerzői bemutatták az általános iskolává alakulás jelentőségét 1945 után. Tárnyilagosan írnak az elmúlt évtizedek kétségtelen eredményeiről, de hibáiról is.

Imponálón vázolja fel Pusztainé Szabó Margit az iskola mai terveit. Megmaradnak a nyolcosztályos képzés mellett. Az iskola az 1993/94-es tanévben adaptálta a Zsolnai-féle Érték-közvetítő és képességfejlesztő programot (ÉKP), amely a NYIK továbbfejlesztését jelenti. A hatékony fejlesztés érdekében a tantárgyak zömét kiscsoportban tanítják. Hangulatossá teszik a kötetet az iskola pedagógusainak rövid összefoglalói terveikről, célkitűzéseikről, melyek arról tanúskodnak, hogy az iskolában meghallgatják az egyes pedagógust is, mert csak így lehet egységes nevelői szemléletet kialakítani. Megemlékeznek az iskola jeles tanulóiról is, de a „névtelenek” méltatásáról sem feledkeztek meg, akik becsületesen dolgoztak, tevékenykedtek azon a helyen, ahová a sors vezérelte őket.

A kötetet a könyv ismertetője tisztelettel ajánlja mindazok figyelmébe, akik az iskola diákjai vagy pedagógusai voltak, orosháziaknak és azoknak is, akiknek semmi közük sincs a városhoz: nevelőtestületeknek, igazgatóknak, akik egy ilyen neveléstörténeti munka elkészítése előtt állnak – mintaként.

Készült: az *Iniciale BT. nyomdájában, Orosháza, 1994. 140. p.*

DR DOMONKOS JÁNOS
Fővárosi Iskolaszaktanatórium
Budapest

Művelődéstörténet két könyvben

DR. P. BOROS FORTUNÁT: CSÍKSOMLYÓ, A KEGYHELY

A ferencesek 1400-ban már klastromot működtettek Csíksomlyón. Gyakran fenyegették elpusztítással a rendházat az ismétlődő tatár, török támadások, vallásháborúk. A ferencesek sokszor kényszerültek menekülni. Mindig visszatértek. Újjáépítették a felégetett épületeket. Folytatták kitarító, szívós munkájukat, melynek eredményeként Csíksomlyó a századok során a székelység vallási és kulturális központjává vált. Ezt a fejlődést mutatja be a könyv, a búcsújáró kegytemplom, a klastrom, mellettük az iskolák, a nyomda kialakulását s működésük történetét. A kötet a szerző kiadásának (Kolozsvár, 1943) átdolgozott változata.